מתוך סדרת הספרים "לב המועדים"

עלון לב המועדים

גליון קלו

הלכות והליכות בענין "שנה מעוברת אדר ראשון"

נושאים בעלון
מרבים בשמחה באדר א'.
אמירת "בפרת פשע".
ושמח את אשתו.
פורים קטן.
שובבי"ם ת"ת.

חדשי השנה

חדשי השנה הם לפי חדשי הלבנה שנאמר (במדבר כח יד) "עולת חדש בחדשו" שניכר החידוש בלבנה שנראית כדבר מחודש, שבחצי הראשון הולכת וגודלת ובחצי השני הולכת ומתמעטת, ואחר כך שוב מתחדשת, בשונה מחודשי החמה שלא ניכר בהם שום התחדשות, את השנים אנו מחשבים לפי שנת החמה שנאמר (דברים טז א) "שמור את חדש האביב" תלה הכתוב בקיץ, ולא יכונו זמני השנה שבהם הקיץ החורף קור וחום אלא בחשבון השמש, ולפי שיתרת ימות החמה על שנת הלבנה קרוב לי"א יום (שנת החמה שס"ה ורביע יום, ושנות הלבנה שנ"ד יום ושמונה שעות ותרע"ו חלקים) וכשמתקבץ מן החסרון ל' יום פחות או יותר מוסיפים חדש אחד ועושים שנה מעוברת (אבודרהם תפילת פורים, רמב"ם הלכות קידוש החדש א ב).

הטעם שמעברים את השנה

"תנו רבנן על שלושה דברים מעברין את השנה על האביב, על פירות האילן, ועל התקופה" (סנהדרין יא, א).

על האביב: כתוב בפסוק (דברים טז א) "שמור את חדש האביב" ודרשו חז"ל (ר"ה כא, א) שמור אביב של תקופה שיהא בחדש ניסן, **הטעם:** שאז מבשילה התבואה ויהא מוכן להביא קרבן העומר.

על פירות האילן: מכיון שבחג השבועות מביאים ביכורים לבית המקדש (במדבר כח כו) ואם תתאחר הבשלת הפירות מזמן העצרת יצטרכו לעלות לירושלים פעם אחרת, לכן מעברים את השנה כדי לדחות את חג השבועות בעוד חדש.

על התקופה: אם רואים ב"ד לפי חשבונם שתקופת תשרי נופלת אחר חג הסוכות מעברים את השנה לפי שחג הסוכות צריך לחול בתקופת האסיף כדכתיב (דברים טז יג) "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך".

הטעם שלא תקנו לעבר כל שנה כמה ימים כדי להשוות שנת הלבנה עם שנת החמה, משום שמבואר בגמרא (מגילה ה, א) אמר רבי אבא אמר שמואל מנין שאין מונים ימים לשנים שנאמר (שמות יב ב) "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם **לחדשי השנה**" חדשים אתה מונה לשנים ואין אתה מונה ימים לשנים, וע"כ תקנו שיוסיפו חדשים שלמים כדי להשוות בין השנים.

עיבור השנה בזמן הזה

כתב ערוך השולחן (או"ח תיז ז) ועכשיו אנו סומכים על החשבונות מלוחות השנים, דהלל הנשיא נכד נכדו של רבינו הקדוש כשראה את הפיזור הגדול של בני ישראל שהתפזרו בארבע כנפות הארץ וביטול הסנהדרין והסמכויות, עמד הוא ובית דינו הגדול וחשבו את החדשים והשנים על פי דיני התורה וחכמת המזלות וקידשו החדשים עד סוף העולם ... ועיקר סמיכתנו על חשבונם של הלל הנשיא וחכמים הסמוכים שהיו בימיו והם קדשו את כל החדשים וכל המועדים, והם עיברו כל השנים הראוים להתעבר עד סוף העולם ולכשיבא גואל צדק אז נקדש עוד כל חדש בפני עצמו כימי קדם (עיין רמב"ם במנין המצות מצוה קן).

הטעם שמעברים חדש אדר ולא חדש אחר

משום שכתוב במגילת אסתר (ג, ז) "חדש שנים עשר הוא חדש אדר" ואם מעברים אחד משאר החדשים לא יהיה אדר חדש י"ב (תוס' סנהדרין יב, א ד"ה אין) כעין זה כתב רבינו יונה (עמ"ס סנהדרין יב, א ד"ה אין) לפי שאי אפשר לעבר חודש אחר, אם נעבר אייר נמצא שבין פסח לעצרת יהיה יותר מנ' יום, ואם נעבר חודש מחדשי הקיץ נמצא שלא יהיה תשרי חודש השביעי וכתוב (ויקרא כג כד) "בחדש השביעי באחד לחדש" וטבת גם כן צריך להיות עשירי דכתיב (אסתר ב טז) "בחדש העשירי הוא חדש טבת" (אבודרהם תפלת פורים ד"ה דתנן).

טעם אחר: לפי שלומדים עיבור השנה מעיבור החדש, מה עיבור החודש כשמעברים אותם ומוסיפים להם יום נוסף, דהיינו כשיש חודש מלא מוסיפים את היום בסוף החודש, כך גם בעיבור השנה כשמוסיפים לשנה חודש מוסיפים אותו בסוף השנה (מכילתא שמות פרשת בא ב ט, אבודרהם תפלת פורים).

טעם אחר: לומדים מהפסוק (דברים טז א) "שמור את חדש האביב" חודש הסמוך לאביב אותו תעבר שתמיד יבוא אביב בזמנו (רש"י ראש השנה ז, א).

טעם אחר: לפי שאדר הוא סמוך לניסן ובו נדע אם צריך לעבר את החדשים (אבודרהם תפילת פורים).

טעם אחר: לפי שחודשי השנה הם כנגד י"ב שבטי ישראל (תנחומא ויחי טו, מהרש"א חידושי אגדות סנהדרין יב, א), וחודש אדר מזלו דגים והוא כנגד יוסף שנמשל לדגים שאין העין שולט בו (רבי חיים ויטל בספר ליקוטי תורה סוף פרשת ויצא), ויוסף הוליד ב' שבטים, מנשה ואפרים ולכן מעברים חודש אדר שהוא של יוסף כנגד ב' שבטים מנשה ואפרים בניו (ספר קדושת לוי סוף פרשת כי תשא).

אדר ראשון

בשנה מעוברת יש ב' חודשי אדר, אדר ראשון ואדר שני, אדר ראשון הוא חודש מלא דהיינו יש בו שלושים יום, ואדר השני הוא חודש חסר ויש בו רק כ"ט ימים, אדר הראשון הוא חודש שנתווסף על השנה והחודש העיקרי הוא אדר שני (עיין תוס' ר"ה דף יט, ב ד"ה אדר).

העלון לע"נ אבי מורי הגאון ר' מאיר אריה בן הרב ר' יוסף לב זצ"ל
ולע"נ א"מ הרבנית מרת אביבה לב ע"ה בת הגאון רבי משה הרשלר זצ"ל

נר • ציון • שבת • מקרא • מגילה • אגדה • יבמות • יומא • מגילת אסתר • יבמות • יומא • מגילת אסתר • יבמות • יומא • מגילת אסתר

מזלו של חודש אדר א'

יש אומרים: שאדר שני אין לו מזל (חזקוני סוף פרשת בשלח על הפסוק בחר לנו אנשים), **ויש אומרים:** שמזלו של אדר שני הוא דגים, ואדר ראשון עדיין החמה במזל גדי לפי שאדר ראשון הם תשלומים לחדשים שעברו בג' השנים להשלים חודשי הלבנה לחודשי השנה (לבוש או"ח תרפה ד). **ויש אומרים:** שאף אדר ראשון מזלו דגים (ספר מועדים לשמחה אדר עמוד צה בשם השפת אמת ליקוטים לר"ח).

אין כשפים שולטים בנולד בחדש אדר ב' (רבש לפי לחיד"א ערך כישוף בשם רבינו אפרים על התורה פרשת בשלח).

ראייה לדבר: מהמדרש שמשה אמר ליהושע (שמות יז ט) "בחר לנו אנשים" שילחמו עם עמלק אנשים שנולדו באדר שני שאין להם מזל כלל ולא יכול עמלק להילחם בהם בכשפיו (יערות דבש ח"ב דרשה ז' אדר באלטונא ד"ה אבל מספר מנות לוי).

כנגד איזה שבט: חדש אדר הוא כנגד יוסף וממנו יצאו ב' שבטים אפרים ומנשה, ולכן אדר ראשון כנגד מנשה ואדר שני כנגד אפרים (קדושת לוי פרשת תצוה בשם הראב"ד בהקדמה לספר היצירה). **ויש אומרים:** שאדר שני כנגד לוי (קדושת לוי משפטים).

"כל הנשמה תהלל יה" כנגד חדש העיבור

במזמור האחרון בתהילים (עיין ב"י תכב ב) יש י"ב פעמים "הללו" כנגד י"ב ראשי חודשים ולכן אנו כופלים "כל הנשמה תהלל" כנגד שנה מעוברת שיש לה י"ג חודשים ועל חודש ב' ימים (ספר בית יוסף על מסכת ברכות).

נס פורים היה בשנה מעוברת

יש אומרים: שנס פורים היה בשנה מעוברת ומנין על פי הירושלמי שהביא את דברי רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה אותה השנה היתה מעוברת מה טעמה "מיום ליום ומחדש לחדש שני עשר הוא חדש אדר" (אסתר ג ז), **ביאור** מכפל הלשון "לחודש שנים עשר שהוא חדש אדר" הרי המגילה כופלת את דבריה משמע שיש אדר שהוא חודש שנים עשר, ויש שהוא חודש שלושה עשר, מתי בשנה מעוברת עם שני אדרים, וארע הנס באדר ראשון שהוא חדש שנים עשר (ירושלמי מגילה פרק א הלכה ה דף ז, א בד]פי הרי"ף קרבן העדה שם ד"ה הוא).

דינים ומנהגים בשנה מעוברת

משנכנס אדר מרבים בשמחה (תענית כט, א) **באדר א'**

אדר א': ביעב"ץ מובא שדין זה נאמר על אדר ב' ולא על אדר א' (שאילת יעב"ץ ח"ב סימן פח, וכן כתב בשו"ת תשובה מאהבה ח"ב סימן שא) וטעמו על פי רש"י בתענית (כט, א) על דברי הגמרא "משנכנס אדר מרבים בשמחה" וכתב שם רש"י (ד"ה משנכנס אדר) "ימי ניסים היו לישראל פורים ופסח", משמע שדווקא אדר ב' שבו חוגגים נס פורים וימי ניסן הסמוכים להם מה שאין כן אדר א' אין בו פורים ואינו סמוך לפסח, וכן מובא בר' חיים פלאג'י (בספרו מועד לכל חי סימן לא נב), וכן כתב הגריש"א דהדעת נוטה דקאי על אדר ב' (חשוקי חמד מגילה עמ' עז), ובעל שבט הלוי כתב דפשיטא דעל אדר ב' קאי (ח"י ס' קח אות יג).

ויש אומרים: שדין זה נאמר גם על חודש אדר א' (תש' חת"ס סימן כ) החת"ס בתשובה שם חותם ליום שלישי שנכפל בו כי טוב א' דר"ח אדר ראשון שמרבים בו בשמחה לסדר ושכנתי בתוכם (שפת אמת ליקוטים לר"ח וכ"כ בספר דרך שיחה בשם הגרח"ק זצ"ל) ובמשנ"ב משמע דקאי גם אדר א' מדלא חילק (לוח הלכות ומנהגים), והביא בעל השבט הלוי (שם) שיש מוסיפים שמחה מאדר א' וטוב לב משתה תמיד.

ברכת החדש אדר ראשון

בשבת שמברכים את החדש נהגו לומר באדר א' "ראש חדש אדר ראשון", ובאדר ב' אומר "ראש חדש אדר שני" (רמ"א תכז לענין שטרות עיין משנ"ב שם ס"ק ג, מהרי"ל סוף הלכות פורים).

ארבעה פרשיות

נוהגים לקרוא ד' פרשיות באדר ב', הטעם: משום דקי"ל דאדר שני עיקר משום דעדיף להסמיך אותו לחג כדי להסמיך גאולה לגאולה דהיינו גאולת מרדכי לגאולת משה (מגילה ו, ב), **ואם טעו וקראו פרשיות והמגילה באדר ראשון,** בב"י משמע שא"צ לחזור, ובד"מ ובא"ר כתב שצריך לחזור ולקרוא (משנ"ב תרפה ס"ק ב).

קריאת פרשת זכור בשנה מעוברת

לכוון לצאת יד חובת זכירת עמלק בפרשת כי תצא: בשו"ת מהר"ם שיק מובא שהקשה לחת"ס שהטעם שקוראים פרשת זכור פעם בשנה כדי שלא ישתכח מהלב, ולכאורה בגמ' (ברכות נח, ב) משמע ששיעור שכחה הוא י"ב חדש [אין המת משתכח מהלב אלא לאחר י"ב חדש], לפי זה בשנה מעוברת צריך לכוון בקריאת זכור שקוראים בפרשת שבוע "כי תצא" שלפני פורים כדי לצאת ידי חובת "זכור", והשיב החת"ס שכך הוא נוהג (שו"ת מהר"ם שיק על תרי"ג מצוות מצוה תרה).

ולמעשה: יש אומרים שאין להקפיד בזה ואין צריך כוונה מיוחדת בקריאת זכור בפרשת "כי תצא" (הגריש"א הליכות והנהגות פורים, שבט הלוי ח"ו יור"ד ס' קלב אות ד 3). **הטעם:** כמו שמועיל עשיית חג הפסח לשלש עשרה חדשים הוא הדין במצות זכירת עמלק, שהרי הטבע משועבד לתורה והטבע משתנה על פי מצות התורה (שו"ת התעוררות לתשובה תעו ה).

טעם אחר: לפי שלא הוזכר בפוסקים דבר זה כלל, **ועוד** בהרבה שנים מצוי שיש בין שבת זו לשבת זכור שלפניה יותר מי"ב חודש מיום ליום ומוכח שלא תליא מילתא בי"ב חודש מצומצמים דווקא (הגרשז"א הליכות שלמה חודש אדר פרק שמונה עשר ארחות הלכה 3).

ראש השנה לבני ספרד

למנהג בני עדות המזרח שנוהגים לומר כל בליל ראש השנה לפני תחילת הקידוש י"ב פעמים את הפסוק (בראשית כו יב) "ויזרע יצחק בארץ ההיא.." בשנה מעוברת יש לומר את הפסוק הנ"ל י"ג פעמים (כה"ח תקפג אות ב).

הטעם שפורים נקבע לאדר שני ולא עושים אותו באדר ראשון

משום שנאמר (אסתר ט כא) לקיים עליהם להיות עושין את יום ארבעה לחודש אדר ואת יום חמישה עשר בו "בכל שנה ושנה" מה בכל שנה עושים פורים באדר בסמוך לניסן אף בשנה מעוברת אין הפורים אלא באדר הסמוך לניסן שסומכים גאולת פורים לגאולת מצרים (לבוש תרצז א).

ירחון אמונה
ירח • ניסן • תשע"ח • תרע"ח
יבדל@gmail.com • אמונה-ומדע
ירחון מאגד מוסדות הדת הלאומית

ולכפרת פשע

בשנת העיבור מוסיפים בתפילת מוסף בברכת אמצעית קדושת היום "אלהינו ואלהי אבותינו" "ולכפרת פשע" (משנ"ב תכג ס"ק ו): הטעם: משום שיש בברכה זו י"ב לשונות לטובה ולברכה וכו' כנגד י"ב החדשים של השנה, וכשיש י"ג חודשים מוסיפים לשון אחד ולכפרת פשע כנגדו, [כמו שנאמר על מזמור ק"נ שבתהלים יש בו י"ב הילולים כנגד י"ב חדשים, וכופלים כל הנשמה כנגד חדש העיבור] (א"ר תכג ו).

טעם אחר: לפי שחוששים שמא העיבור שלנו הוא שלא כהוגן ובאמת אינה צריכה להיות מעוברת, וחודש אדר שני הוא באמת חודש ניסן ונמצא שאוכלים חמץ בפסח לכן דווקא בחודש הזה מבקשים שהקב"ה יכפר על פשעינו (טעמי המנהגים עניני ר"ה בקונטרס אחרון על ס' תמה).

הטעם שנקטו לשון "וכפרת פשע"

על פי הגמרא (סנהדרין יב, ב) לענין חזקיהו המלך שעיבר ניסן בניסן מפני הטומאה שידע שלא יספיקו כל העם לבוא ליטהר מטומאתם שנטמאו בימיו (רש"י שם ד"ה שעיבר), ולא הסכימו עימו חכמים לפי שאין מעברים את השנה מפני הטומאה, ולכן התפלל וביקש רחמים על עצמו, ומביאה הגמרא לבקשה זו פסוק המסיים במילים (דברי הימים ל יח) "ה' הטוב יכפר בעד" וכיון שבלשון זה התפלל חזקיה על עיבור שלא כדת, לכן גם אנו מתפללים בלשון הזה (מרגליות הים על מסכת סנהדרין יב, ב אות א).

טעם אחר: לפי שהיה קבלה לקדמונים, שהיה צריך להיות לאבות י"ג שבטים ומה שהיה רק י"ב שבטים הוא מחמת חטאו של ראובן, ולכן אומרים בשנת העיבור שהם י"ג חדשים "כפרת פשע" לעורר על חטאו של ראובן שגרם שלא יהו רק י"ב שבטים (סידור רשב"ץ לר' שלמה צבי שיק חלק ב ג עיין שם בביאור הפסוק בראשית לב כב על פי פירושו של בעל מגלה עמוקות חטא של ראובן).

עד מתי אומרים "ולכפרת פשע"

יש הנוהגים: לאומרו כל שנת העיבור, **הטעם:** לפי שסוברים שטעם אמירתו כנגד חדש העיבור, וכמו שאומרים כל י"ב לשונות בכל החדשים כך יש לומר גם כפרת פשע כנגד חדש אדר (כה"ח תכה אות יח בשם בן איש חי שנה שניה פ' ויקרא אות יט, ערוה"ש תכה ה).

יש הנוהגים: לאומרו רק בחדש אדר [ראשון] בלבד (נוהג כצאן יוסף אות ז עמוד קמח מספר יוסף אומץ).

המנהג הנפוץ: לאומרו עד סוף אדר ב' (משנ"ב תכה ס"ק ו, חזו"א דינים והנהגות פרק יז ד), **הטעם:** לפי שאומרים אותו כל זמן שראוי לעבר את השנה דהיינו עד חודש אדר ולא מחודש ניסן ואילך (לקט הלכות חנוכה ופורים עמוד 64).

טעם אחר: כיון שאמירה זו היא כנגד חודש הי"ב וכדי שיבינו שהשנה מעוברת אומרים זה ואחר אדר שני אין תועלת בהוספה זו (הגאון מהרי"ב, עי' תשובות מהר"ם שיק קפד שהאריך בדבר זה).

טעם אחר: על פי הגמרא בר"ה (ז, א) "תשרי ר"ה לעיבורין וניסן ר"ה להפסקת עיבורין" ביאור שאי אפשר לעבר את ניסן, ולכן אין לומר ולכפרת פשע מניסן ואילך דמשם ואילך יש שנה חדשה לענין עיבורין (ויצבור יוסף שוורץ סימן מד).

טעם אחר: לפי שכל מה שאירע רעה בעולם הוא מחמת קיטרוג הלבנה כנגד החמה ולכן מעברים את השנים כדי להשוות החמה עם שנות הלבנה, ובשנת העיבור נתעורר הקטרוג וצריך כפרה לפי שבזמן הגאולה יהיה אור הלבנה כאור החמה ובחדש ניסן אחרי שכבר השווה שנות הלבנה עם שנות החמה שהרי חדש העיבור משלים מה שחסר אין צריך לומר עוד "ולכפרת פשע" (מהר"ם שיק סימן קפד).

הטעם שלא אומרים מניסן עד ניסן והרי ניסן הוא ראש השנה למלכים (מסכת ר"ה א א)
לפי שבמהרה יבוא משיח צדקנו ולא יהיה שנה מעוברת, אבל אחר ראש השנה כיון שקבלנו עלינו השנה לשנת העיבור שוב לא ישתנה (הגה"ק מבוטשאטאש ז"ל בסידורו דעת קודשים פי' תפלה לדוד).

תענית ז' אדר על משה רבינו

הנוהגים להתענות בז' אדר יום פטירת משה רבינו (שו"ע תקפ ב).

יש הנוהגים: להתענות בז' אדר א' (מהרי"ל סימן לא ג, משנ"ב תקפ ס"ק טו), **הטעם:** משום דס"ל כשיטה שאומרת (סוטה יב, ב) שאותה שנה שמשה רבינו נולד שנה מעוברת היתה והוא נולד באדר א' ומסתבר לומר שגם שנה שנפטר היתה מעוברת ונפטר באדר א' שהרי אמר היום מלאו ימי ושני ולמדו (סוטה יג, ב) שהכוונה ביום שנולד נפטר.

ומנהג ירושלים: להתענות בז' אדר ב' (לוח א"י, שאלת יעב"ץ ח"א סימן קיז חת"ס בתשובות או"ח סימן קסג).

יש שכתבו: שאם שפשר להתענות ולעשות הלימוד בשני הימים (רבי חיים פלאג'י בספרו לב חיים חלק ב עמוד קנז).

למנהג בני ספרד יש להתענות באדר שני (שו"ת יחו"ד חלק א סימן פג) **ואת** הלימוד שנוהגים ללמוד בז' אדר טוב ללמוד גם בז' באדר ראשון.

"ושמח את אשתו"

הנושא אשה מצוה שיהיה נקי לביתו ושמח את אשתו שנה אחת.

יש אומרים: שבשנה מעוברת החיוב י"ב חדש, אם כן אם נשא אשה בחדש טבת נגמר החיוב לשמח בחדש כסלו לשנה אחר כך (עיין שדי חמד ח"ה מערכה נ כלל נב שהביא מספר אברהם אזכור שהסתפק בזה, שו"ת רבבות אפרים חלק ה סימן קנו מוכיח דבריו מהזוהר פרשת כי תצא).

ויש אומרים: שחיוב ושמח הוא שנה שלימה ויש לשמח י"ג חדשים (שו"ת רבבות אפרים ח"ה קנו בשם יפה ללב ח"ד אבהע"ד סד, הנשואים כהלכתם ח"ב טו קכ).

שובבים ת"ת

כתב הארי ז"ל שימי השובבים מסוגלים לתקן עונות יותר משאר הזמנים (הבה"ט תרפה ב, שע"ת שם ב).

בשנה מעוברת מוסיפים גם כן פרשות תרומה תצוה – ת"ת.

יש אומרים: שעיקר התקנה היא להתענות רק בשנה מעוברת (של"ה פרשת שמות שובבים ת"ת, לבוש תרפה ד) [עיין עוד בלב המועדים שובבי"ם].

הפטרת פרשת צו

בפרשת צו בשנה מעוברת אם לא חל בה אחת מהארבע פרשיות קוראים את ההפטרה ששייכת לפרשה זו בירמיה (פרק ז פסוק כא).

אור לציון
ירח • ניסן • תשע"ז • יום ראשון, יום ב' ומוצאי יום ב' תשע"ז • יום ג' ומוצאי יום ג' תשע"ז • יום ד' ומוצאי יום ד' תשע"ז • יום ה' ומוצאי יום ה' תשע"ז • יום ו' ומוצאי יום ו' תשע"ז • יום שבת ומוצאי שבת תשע"ז • יום ראשון תשע"ח
yeda@yedah.org | 1170 מוצאי שבת ומוצאי יום ראשון תשע"ח

הפטרת פרשיות אחרי מות קדושים

בשבת פרשת אחרי מות יש לקרוא את ההפטרה שמופיעה בחומשים לאחר פרשת קדושים (עמוס ט ז) "הלא כבני כושיים".

ובשבת פרשת קדושים יש לקרא את ההפטרה שמופיעה בחומשים לאחר פרשת אחרי מות (יחזקאל כב א) "ויהי דבר ה'" (שו"ת שבט הלוי חלק ט סימן כ יש שנים ששבת זו יוצאת הער"ש ולכן מפטירים מחר חודש).

כתובה

הנושא אשה בשנה מעוברת בחדש אדר ראשון כשכותבים בכתובה את התאריך צריך לכתוב "לחדש אדר הראשון" ראשון עם ה"א הידיעה.
ואם מתחתן באדר שני צריך לכתוב "לחדש אדר השני" עם ה"א הידיעה (ע"פ שו"ע חו"מ סימן מג כח, כתובה כהלכתה פרק ד סעיף ו).

טעה וכתב אדר סתם ולא אדר השני הכתובה פסולה (ע"פ שו"ע חו"מ סימן מג כח, כתובה כהלכתה פרק ד סעיף ו, משפט הכתובה ח"א שער ב פרק ד אות ה).

בדיקת מזוזות

יש הנהוגים: לבדוק המזוזות בחדש אדר בשנה מעוברת, **הטעם**: כיון שמעיקר הדין צריך לבדוק פעמים בז' שנים כמבואר ביור"ד (רצא א) וכדי לזכור הלכה זו בדקו באדר בשנה מעוברת שזה יוצא בערך פעמיים בשבע שנים (קונטרס האיגרת הזאת דבילצקי עמוד מב).

פורים קטן (שו"ע תרצ)

כשמעברים את חדש אדר, י"ד וט"ו באדר א' נקראים פורים קטן.

חיוב משתה ושמחה

חיוב משתה ושמחה בפורים קטן, הרמ"א (תרצז א) כתב שמעיקר הדין אין חיוב לעשות סעודה אלא שטוב להחמיר, **ובמשנ"ב כתב** (שם ס"ק ד) שטוב להחמיר רק בי"ד ולא בט"ו. **הלבוש (שם) כתב** שיש להחמיר גם בי"ד וגם בט"ו.
למעשה: מכל מקום ירבה קצת בסעודה לכבוד הנס שנעשה בעיתים הללו, **הטעם:** כדי לצאת ידי שיטת המחמירים (משנ"ב תרצז ס"ק ה), **ויש אומרים:** שבכרכים המוקפים חומה נוהגים גם בט"ו (הגרשז"א הליכות שלמה מצוות הפורים ארחות הלכה 28), **המחמירים לעשות סעודה** בפורים קטן יש להוסיף תבשיל מיוחד לכבוד היום (לקט יושר עמוד קנט).

כתב ר' חיים פלאג'י וראוי לאכול בסעודה זו בשר אפילו כשחל בערב שבת (מועד לכל חי לא כב).
ומוסיף השערי תשובה שיש להרבות בסעודה זו בשירות ותשבחות (תרצז ב).

משלוח מנות: אין נוהג משלוח מנות באדר ראשון, **הטעם:** כיון שהוא דומה למתנות לאביונים שאינו נוהג בפורים קטן (ב"י בשם הר"ן מגילה ג, ב מדפי הרי"ף), **ויש אומרים**: שיש לשלוח מנות גם בפורים קטן (כתב סופר פרשת תצוה ד"ה והרמ"א).

בדיני תפילה

תחנון: אין אומרים תחנון בי"ד וט"ו באדר א' (שו"ע תרצז א),וכן אין אומרים תחנון במנחה שלפניהם שהוא י"ג באדר א' (משנ"ב קלא ס"ק לג).

"צדקתך": אם אחד מימי פורים קטן חל בשבת, אין אומרים "צדקתך" בתפילת מנחה (משנ"ב תרצז ס"ק ב).

"אל ארך אפים": כשחל פורים קטן ביום שני או ביום חמישי אין אומרים "אל ארך אפים" בפתיחת ההיכל, **הטעם:** לפי שלמנצח ואא"א שווים הם באמירתם (משנ"ב תרצז ס"ק ב).

"יהי רצון" בשני וחמישי: כשחל פורים קטן ביום שני או ביום חמישי אין אומרים "יהי רצון" שאחר קריאת התורה, **הטעם**: לפי שדינו כתחנון.

"למנצח" (תהילים כ): אין אומרים בימים אלו מזמור "למנצח יענך ה' ביום צרה" (שו"ע תרצז א), **הטעם:** כיון שהם ימים של נס והצלה (שו"ע תרצז א).

"על הניסים": אין אומרים בימים אלו "על הניסים" בין בתפילה ובין בברכת המזון (מג"א תרצז א), **הטעם**: לפי שאין קוראים ביום זה מגילה (משנ"ב תרצז ס"ק א).

ואם אמרו אין מחזירים אותו (משנ"ב שם), **הטעם:** דמדינא היה ראוי לעשות פורים באדר א' כמ"ש הפוסקים, אלא שסמיך גאולה לגאולה עדיף מ"מ הוי מעין המאורע (שערי ציון תרצז ב בשם חמד משה).

מלאכה

מותר לעשות מלאכה בימי פורים קטן (פרי מגדים מ"ז תרצז א, כה"ח שם ו).

הספד ותענית

אין מספידים בהם ואין מתענים (שו"ע תרצז א, גשר החיים פרק יג דיני הספד ט).
הטעם: משום דהא קי"ל זריזים מקדימים למצוות, ואף שחייבים לקבוע מדאורייתא זכר לנס באדר א' מכל מקום דחו לאדר ב' משום סמיכת גאולה לגאולה, וכתב הרדב"ז דנראה דלכן קבעו לאסור בהספד ותענית בי"ד וט"ו של אדר א', שבזה יצא ידי חובת דאורייתא שכבר עשו זכר לנס, ושוב מצד דברי קבלה דחו לאדר ב' (רדב"ז ח"ד, חתם סופר על מסכת מגילה ו, ב).

תענית חתן: למנהג בני אשכנז שחתן מתענה ביום חופתו, אם יום החופה חל בי"ד שהוא פורים קטן אינו מתענה (שו"ת ערגות הבשום או"ח סימן קפב), **ובט"ו, יש אומרים:** שמתענה, **ויש אומרים:** שאינו מתענה (שו"ת שרגא המאיר ח"ז סימן קנב).
וידוי של חתן: בתפילת מנחה אומר החתן את הוידוי אף בימים אלו (עיין שו"ע או"ח תרצז, הנשואין כהלכתם ח"א פרק ו אותיות לח), **ויש אומרים:** שלא לומר הוידוי (שבילי דוד או"ח תקעג).

אבל לנשת לפני העמוד

יש הנוהגים: שאבל אינו מתפלל לפני העמוד בימי פורים קטן, **הטעם:** שכל ימים שאין אומרים בהם למנצח ואא"א אין לאבל להתפלל לפני העמוד (ביאור הלכה קלב מאמר קדישין, פני ברוך סימן לה סעיף יג), **והטעם:** כיון שהקהל בשמחה אין ראוי שיתפלל אבל לפניהם (שו"ת מהרי"ל כב).
ויש הנוהגים: שמתפלל לפני העמוד אף בימים אלו (גשר החיים ח"א פ' כג ה– ו).

להערות לתרומות והעברות י. לב ראב"ד 5 אלעד 052-7668608
לקבלת העלון במייל: lev17382@gmail.com